

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. iij. An & qualis sit actio per quam conseruatur mundus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

berent increata. Secundò ita vt sensus illius sit, quod modus operandi non potest esse nobilior re operante; & sic verum est axioma, sed consequentia nulla est, vt patet; tantum enim ex eo sequitur, quod modus operandi non sit nobilior modo essendi independente à subiecto.

Obicitur secundò. Sicut ex eo quod ignis possit ignem generare, non sequitur quod possit generare hominem, ita ex eo quod aliquid possit creare ignem, non sequitur quod possit creare hominem.

Resp. esse disparitatem, quia cum aliquod principium generat, non producit esse vt sic, sed determinatur per materiam vt producere possit hoc, & non aliud: at verò si quis crearet, produceret esse vt sic, neque determinaretur per materiam, ac proinde qui possit creare vnum, possit creare quidlibet.

S. V.

Virum creatura possit creare instrumentaliter.

Dico sexto, quamlibet creaturam esse posse instrumentum obediens ad creandum quodlibet possibile. Ita docent omnes, qui admittunt in creaturis potentiam obediens ad producendum ex imperio Dei, & cum extraordinario eius concursu effectum supra vires naturæ suæ; quod in tractatu de Sacramentis fuisse probatum est, & tractari etiam hoc loco posset, nisi materiam planè theologiam fatiùs ducerem planè omittere hic, vbi sola tractatur scientia naturalis.

Obserua igitur, naturam instrumenti sitam in eo esse, quod producat effectus sibi non proportionatos & indebitos. Triplex verò est instrumentum, morale, naturale, obediens; omitto enim hic artificiale. Morale illud est, quod nihil quidem realiter influit in effectum, sed mouet Deum ad agendum, vt Deus ad preces Elizai suscitauit mortuum. Naturale illud est, quod naturā suā est institutum & ordinatum ad aliquam actionem physicè producendam, vt calor est naturale instrumentum ignis. Instrumentum obediens illud est, quod cum non ordinetur ex natura sua ad aliquem effectum, potest tamen assumi à Deo ad illum producendum, vt si aqua producit physicè gratiam in Baptismo.

Non potest esse controuersia, vtum creatura esse possit instrumentum morale in sensu quem exposui; creatura enim sine dubio mouere potest Deum ad creandum.

Neque secundò esse potest difficultas, an creatura esse possit instrumentum naturale creationis; certum enim est, esse non posse, quia deberet esse virtus causæ alicuius naturalis distinctæ à Deo: sed nulla causa præter Deum esse potest causa principalis creationis; ergo nulla causa creata esse potest instrumentum naturale ad creandum.

Tota ergo conclusio est de instrumento solum obediens; quilibet enim creatura, vt nunc suppono, assumi à Deo potest ad productionem effectus cuiuscunque, modò non implicet contradictionem: sed non est maior ratio, cur creatura possit assumi ad alios effectus potius quàm ad creationem: ergo creatura potest assumi ad creandum.

Tota ergo controuersia reuocatur ad existentiam potentie obediens, quam fuisse probabam tom. 2. Theolog. tract. 9.

SECTIO III.

An, & qualis sit actio, per quam conseruatur mundus.

Non minus est continere mundum, quàm fegisse, sed si oporteat aliquid admirandi dicere, adhuc amplius est, inquit Chrysostomus homilia 1. in epistolam ad Hebræos. De hac igitur tam admirabili operatione prouidentia, quatuor dici possunt. Primo eius existentia, id est, vtum omnia creata necessariò conseruentur: secundò eius quidditas: tertio eius distinctio à prima productione: quarto causa effectiua.

S. I.

Existentia, & necessitas actionis conseruationis.

Dico primò constare omnino, tum ex fide, tum ex Philosophia, quod omnia creata egent perpetuà Dei conseruatione vt permaneant in esse, atque ita impetum illum, & influxum, quem primo creationis momento præstitit Deus, vt res ex nihilo in lucem & speciem excitaret, debere indefinenter continuari, omnibusque momentis dari.

Primò enim sic colligitur ex Scriptura. Colofensium primo: *Omnia per ipsum, & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant.* In ipsum omnia pendent, inquit Chrysostomus, quia dum axat ipsum inclinari, & annuere satis est ad conseruandum. Hebræorum primo: *Qui cum sit splendor gloria, & figura substantia eius, portans omnia verbo virtutis suæ; id est, vt ait Anselmus, sursum tenet, ne decidant, & in nihilum reuertantur, vnde creata ab ipso fuerant.* Ioan. 5. *Pater meus vsque modo operatur, & ego operor.* Quod explicans Augustinus lib. 4. de Genesi ad litteram, continuationem quandam ostendi ait operationis eius, quæ vniuersam creaturam continet, & administrat.

Secundò probatur ex consensu Patrum. S. Dionysius c. 10. de diuinis nominibus, *Deus* (inquit) *omnitenens dicitur, quod sit omnium sedes, omnia continens & complectens, & cuncta stabilis, fundans atque constringens, & vniuersum in se insolubile præstans, & ex se velut ex omnitenente radice cuncta producens, atque ad se vt ad omnitenens fundamentum vniuersa conuertens, &c.* Anselm. c. 12. monologij: *Dubium non nisi irrationabili animo esse potest, quod cuncta que facta sunt, eodem ipso sustentente vigent, & perseverant esse quandiu sunt; quo faciente, de nihilo habent esse quod sunt.*

Tertio accedit etiam Ethnicorum Philosophorum suffragium; sic enim senserunt Platonici, vt rectè ostendit Marsilius Ficinus lib. 2. de Theologia Platonica, c. 1. voluerunt enim mundum semper à Deo fieri, & pendere, sicut vmbra pendet à corpore, & lumen à sole. Trismegistus in Asclepio, Deum vocat mentem conseruatricem rerum omnium, in qua omnia sunt. Author Theologiæ secundum Ægyptios c. 19. Deum comparat centro, quia vt ab illo lineæ fluunt, & in eo stant omnes, sic in Deo tanquam in exemplari, tanquam conditore, tanquam sustinente sunt omnia. Denique idem sentit etiam Aristoteles lib. 1. de celo, c. 1. vbi ait, quod ab eterno, & immortalis Ente pendet esse totum & vita; sed aliis obscurius, aliis perfectius.

Quarto rationes etiam suppetunt efficaces, eadem ferè omnes, quibus probata est tract. 1. Dei cooperatio

Conclusio affirmans.

Triplex instrumentum probatio.

Conclusio.

Scriptura.

Patres.

Ethnici Philosophi.

Rationes.

cooperatio cum omnibus causis. Prima est, quia supremum Dei dominium exigit ut creatura dependentiam à Deo habeat, quanta maxima potest exco-
 gitari: sed creatura multò magis pendet à Deo, si ab eo pendet non solum in fieri, sed etiam in conseruari; v.g. multò perfectius pendet lumen à sole, quàm pendeat calor ab igne: ergo creatura eget perpetua Dei conseruatione. Secunda ratio. Quod est essentialis, semper durat: sed dependentia à Deo est essentialis creaturæ: ergo illa semper durat. Tertia, si non esset necesse conseruari à Deo rem semel creatam, esset impossibile ut Deus destrueret Angelum, animam rationalem, materiam primam; quia non potest illa corrumpere creando aliquid posituum illorum naturæ repugnans, ut eam aboleat, cum non sint formæ affixæ subiecto, ut per alias excludi queant; neque per subtractionem concursus conseruatiui, qui supponitur nullus esse necessarius: ergo Deus non posset illa destruire. Denique minùs creatura penderet à Deo, quàm lumen pendeat à sole, quàm actus vitales ab anima: quod absurdum est.

Ex quibus omnibus colliges primò, mundi dependentiam à Deo explicari rectè posse his exemplis. Primò: sicut sigillum impressum in aqua imprimit ei figuram, quandiu ei applicatur, & eo remoto statim evanescit; ita creaturæ sunt quasi *ἀποσπασματα*. Secundò: quemadmodum ut mundus illustratur, non satis est solem ex se lumen semel fudisse, sed necesse est ut illud assidue conseruet continuando primum influxum; si enim vel vnico momento vim suam cohiberet, totum repentè lumen extingueretur; sic, &c. Tertiò: si pondus aliquod manu suspendas, debet illud assidue sursum teneri, & eodem impetu conseruari, quo ab initio ibi est suspensum. Quartò: idem apparet in speciebus visibilibus, quæ pereunt eodem momento, quo tegitur obiectum: in actibus cognoscitiuis, & appetitiuis, qui pendunt semper ab actuali potentia influxu.

Colliges secundò, conseruationem hanc etsi vnica sit, & vnus modus, quadruplici tamen modo concipi posse. Primò per modum sustentationis, quasi creatura Deo veluti firmissimo fundamento & fundo sit innixa, ut eam ipse quasi sustineat, ne in centrum recidat sui nihili: Secundò per modum suspensionis; Deus enim creaturam ex abyssu nihili quasi trahit sursum, versus se ipsum, ad esse, & ad speciem certam, & in ea illam quasi suspensam tenet, ne in suam abyssum redeat, vnde educta est, quod planè significat, *dependere*, ac *dependentia*. Tertiò per modum influxus & subministrationis; idè dicitur Deus omnium esse vita. Quartò per modum connexionis & constrictiois; sicut enim res fluxa, nisi assidue constringatur & connectatur suis partibus, statim diffluit & dissoluitur; ita nisi Deus interiùs constringat & connectat particulas omnes minimas, aut rei totalitates, ipsa tota in nihilum solueretur.

§. II.

Quidditas conseruationis.

Habeo igitur res creatas post primam productionem, per quam exierunt è nihilo, non posse perseverare in esse, nisi continuo fiant per actionem, quæ dicitur conseruatio; sed difficultas est, utrum illa conseruatio sit actio quædam æquè totalis, ac actio per quam res primò producta est; an verò sit influxus aliquis multò debilior prima pro-

ductione, per quem res iam facta conseruetur à Deo partialiter, & partialiter à se ipsa; ita enim censere quosdam Recentiores refert Lessius lib. 10. de attributis, c. 4.

Dico secundò, conseruationem non esse partialem duntaxat quendam influxum, minorem primæ productione; sed esse omnino parem, & æquè totalem: vnde fit, ut nulla res conseruet partialiter seipsam. Ita communius censent Philosophi omnes, & Theologi.

Primò enim ita colligitur ex Patribus nuper adductis, v.g. verba erant Chrysostomi: *Non minus est mundum continere, quàm primò fecisse*. Augustinus lib. 4. de Genesi ad litteram, c. 12. conseruationem appellat *conseruationem diuini operis*.

Secundò argumentor. Si ad conseruationem rei alicuius sufficeret influxus partialis, sequeretur quòd aliquid directè posset conseruare se ipsum per veram actionem ad se terminatam: hoc est absurdum: ergo influxus partialis non sufficit. Probatur minor. Nulla res agere potest in se ipsam actione productiua: sed conseruatio est actio productiua rei: ergo nulla res potest conseruare se ipsam. Maior evidens est, quia omnis causa est prior suo effectui: ergo nihil potest agere in se ipsam actione productiua; pro eo enim instanti conseruationis res vt se ipsam producat & conseruet in esse, debet supponi iam existens in eo ipso instanti; nihil agit, nisi quando est: ergo in eo instanti non eget conseruatione. Probo consequentiam. In eo instanti, quo res supponitur esse ante conseruationem, non eget conseruatione: sed in eo instanti quo agit, supponitur esse: ergo non eget conseruatione.

Confirmatur. Res quæ fuit in instanti A, eodem modo se habet respectu instantis B, ac si non fuisset in instanti A, quia vt res agat, non satis est, quod fuerit; sed debet actu esse: sed si non fuisset in instanti A, non posset producere se ipsam in instanti B: ergo quauis fuerit in instanti A, non potest producere seipsam in instanti B.

Obiicitur primò. Si res ipsa create non habent vires intrinsecas, quibus se conseruent in esse, tota duratio rerum referenda erit in solam voluntatem diuinam, non autem in rerum natium conditionem; neque poterit alia reddi ratio, cur lumen subtracta causa secunda statim pereat, calor non statim pereat, nisi quia vult Deus conseruare calorem, non lumen; quod idem verum erit de anima bruti, & de omnia hominis.

Resp. causam durationis rerum in esse non esse referendam ad solam Dei voluntatem, sed ad ipsam earum naturam, quæ aliquando exigit conseruari deficiente causa secunda, donec adueniat contrarium, ut calor aliquando non exigit conseruari ut lumen. Ratio enim cur pereat statim lumen subtracto corpore luminoso, est quia pendet lumen à Deo, & à corpore luminoso in conseruari. Ratio cur calor non statim pereat, est quia ex sua natura exigit conseruari, donec ingruat contrarium.

Obiicitur secundò. Si Deus calorem producit influxu conseruatiuo, subducta causa producente: ergo debet calor semper durare. Probatur consequentia. Si causa produciens, nempe ignis, semper adesset, semper illum conseruaret: ergo si Deus vicem illius subit, debet semper illum conseruare.

Resp. negando, quod debeat calor durare semper, licet conseruetur à Deo, quia contrarium ingruens illum destruit: si verò adesset, præualeret illi contrario, ac proinde perstaret integer calor, qui

qui deficiente igne resistere non potest con-
trario.

Tertia ob-
iectio.

Obiicitur tertio. Si Deus adæquate res conser-
uat deficiente causa secunda, sequitur quod solus
conseruat habitus vitiosos in anima, quod absur-
dum est; si enim habitus illos per se solus conser-
uare potest, sequitur quod etiam potest illos produ-
cere solus, quod falsum est.

Resp. habitus vitiosos, vt vitiosos, nec posse à
Deo conseruari, nec primò produci, quia habitus
non potest habere quod sit vitiosus, nisi ab eo à quo
actus habet, quod sit vitiosus; non habet autem
quod sit vitiosus prout est à Deo, sed solum à creata
voluntate, quæ cum libertate & aduertentia facit
aliquid contra rationem, cui tenetur se conformare.
Habitus autem vitiosi secundum physicam entita-
tem produci possunt à Deo, & conseruari, vt proba-
tum est alibi.

§. III.

Distinctio conseruationis à prima productione.

Conclusio
bimembri.

Deo tertio, conseruationem aliquando distin-
ctam esse realiter à prima productione, ali-
quando differre solum formaliter, & per con-
ceptum.

Aliquando
distinguitur.

Ratio primæ partis est, quia res aliquando pro-
ducitur ab vna causa, & ab altera conseruatur; v.g.
homo producit ab homine, conseruatur autem à
solo Deo: sed tunc conseruatio distinguitur à pri-
ma productione, quia mutato agente, necesse est
mutari actionem: ergo conseruatio differt aliquan-
do realiter à prima productione. Deinde aliquando
conseruatio & creatio sunt ab eodem agente, sed
operante diuerso modo; v.g. quantitas producit
in subiecto per actionem eductiuam, conseruatur
autem extra subiectum per actionem creatiuam;
certum autem est, quod creatio & eductio non pos-
sunt esse eadem actio.

Aliquando
non distin-
guuntur.

Ratio secundæ partis est, quia effectus sæpe ab
eadem causa confirmatur eodem modo agente;
tunc conseruatio non distinguitur realiter à prima
productione: ergo creatio non semper distinguitur
à conseruatione; Angelus v.g. producit à solo
Deo, & ab eo etiam solo conseruatur, tunc nulla est
ratio multiplicandi actiones; si enim actiones illæ
multiplicarentur, deberent etiam multiplicari con-
seruationes, & mutari singulis instantibus, quod
probo. Si effectus non potest in secundo instanti
produci per eam actionem per quam fuit productus
in primo: ergo nec in tertio potest per eandem
actionem produci, quia productus fuit in secundo;
& ita de aliis sequentibus. Deinde per illam actio-
nem potuit effectus transire à non esse ad esse: er-
go per illam etiam potest permanere in esse: si-
cut enim entitas rei prout concipitur perseverare
in esse, dicitur duratio: ita si consideretur prima
productio perseverare in esse, erit conseruatio.

Colliges ex his conseruationem eodem modo
differre à prima productione, quo differt duratio ab
existentia rei: conseruatio enim definitur *produ-
ctio rei, quæ comotus esse præbabitur*; neque prop-
terea res durat formaliter per conseruationem, sed
tantum effectiue; sicut non existit primò formali-
ter per creationem, sed effectiue tantum. Quando
autem effectus vel à diuersa causa conseruatur, vel
ab eadem diuerso modo, tunc conseruatio realiter
distinguitur à prima productione.

§. IV.

Causa effectiua conseruationis.

Deo quarto, multa accidentia pendere in con-
seruari à suis æquinocis, non tamen omnia;
nullum autem accidens præter lucem pendere à suis
causis vniocis; substantiam verò nullam esse, quæ
in conseruari pendeat ab alia causa, quàm à Deo.
Totares manifesta est, quam experientia probat po-
tius quàm ratio.

QVÆSTIO II.

De inceptioe & desitione mundi.

Exposita creatione mundi, & eius conseruatio-
ne, sequitur vt dicam primos eius natales &
suprema funera, idest modum quo primò cæpit, &
vltimò desiturus est: quod vt præstem commo-
dius, præmitto generalem doctrinam de inceptio-
ne rerum & desitione, quam ex sexto Physicorum
ad hunc locum transferendam putavi. Primò igitur
videtur dicendum, cuiusmodi sit rerum inceptio
& desitio: secundò, qualis fuerit mundi propria
inceptio: tertio qualis desitio eius futura sit.

SECTIO I.

Inceptio, & desitio rerum in genere.

Certum est primò, duplicem ex communi do-
ctrina Philosophorum esse modum inceptio-
nis, & desitionis; primò enim aliqua dicuntur in-
cipere ac desinere *intrinsecè*, alia verò *extrinsecè*. In-
cipere intrinsecè res dicitur, quando incipit per
primum sui esse, seu quando dicere de aliqua re li-
cet, *nunc est, & immediatè antea non erat*. Tunc in-
cipere dicitur extrinsecè, quando incipit per vlti-
mum sui non esse, seu quando dicere de aliqua re
licet, *nunc non est, & immediatè post erit*. Tunc dicitur
desinere intrinsecè, quando desinit per vltimum
sui esse, seu quando dicere de re aliqua licet, *nunc est,
& immediatè post non erit*. Tunc dicitur res extrin-
secè desinere, quando desinit per primum sui non
esse, seu quando licet dicere, *nunc res illa non est, &
immediatè antea erat*. Itaque inceptio intrinseca est
instans, quod est primum esse rei; desitio intrinseca
vltimum esse rei: inceptio extrinseca vltimum non
esse rei; desitio extrinseca primum eius non esse;
vocantur enim hæc instantia intrinseca, quando
numerantur intra existentiam rei; vocantur extrin-
seca, quando sunt extra ipsam rei existentiam.

Incipere in-
trinsecè &
extrinsecè.

Certum est secundò, non posse plures excogitari
modos incipiendi & desinendi, quàm illos duos, aliter res
quia quidquid incipit, aut desinit, necessariò vel est
incipere. quando incipit & desinit, vel non est. Si primum,
incipit & desinit intrinsecè; si secundum, incipit
& desinit extrinsecè. Vnde constat discrimen mag-
num esse inter inceptionem, & primam rei produ-
ctionem, quia quod incipit extrinsecè, incipit per
vltimum non esse; in eo autem instanti est inceptio,
& in sequenti futura est productio: ergo prima
productio differt ab inceptioe, quamuis corruptio
rei & desitio videantur semper esse simul.

Non potest
aliter res
incipere.

His suppositis, quæ certa sunt apud omnes, tria
video esse posse controuersa. Primò, vtrum quidquid
incipit